



ETNOHISTORIAS | ETHNOHISTORIES

Tain Vega

Ngäbere

AUTOR / AUTHOR:

Roger Séptimo Jiménez – Ingeniero Agrónomo / Agricultural engineer

EDITORA / EDITOR:

Luz Graciela Joly Adames – Antropóloga / Anthropologist, Ph.D.



Kira amlen ngäbe nomlen rüre krüguate kä nebiti temen. Ne amlen rü neben ñacare arato.

Nebata abogo ngäbe rübraire käre arato, ne abogo nan-len ka jämen ribangagüe abogo ngonliene mogre biare jabiti.

Abogo rüe nguibiare jabiti. Ne amlen mosiguí, ngüite ñã, ngüite röguin, nie nüguetre nen ngäbeye käre. Ne krere bata Tain Vega bata Tain Nötain kä nigalin ja sribere rügrä, ja sribere tre rü ngäbiti.

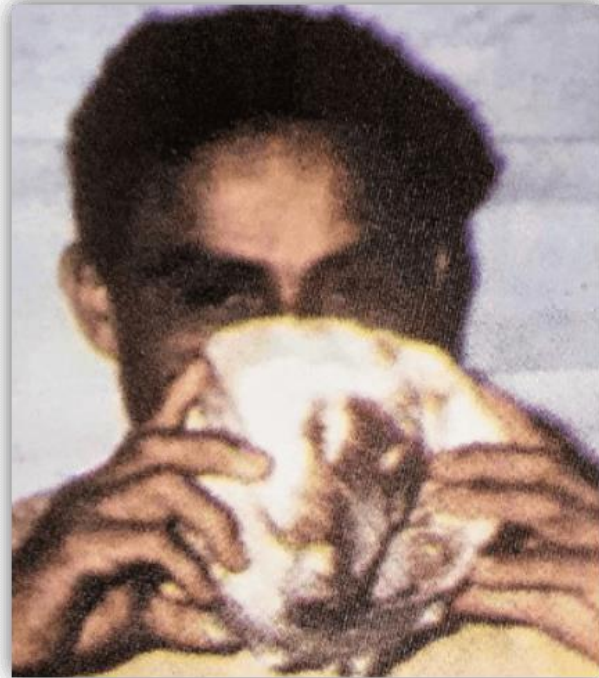
Tö namanlin ja toabata ribi, ne amlen rü nomlen müntrümbiti bata bugobiti aicete abogo tö namanlin ja toabata ribi jondron negrä. Ne abogo müntrüm, bugo rabadre bata rüeye abogo nin betaiga teta, amlen nin jradre ie arato abogo ie tö namanlin kä nigalin ja sribere rügrä. Ne ñó ngonti rü brai mogo kualin ietre gare ñagare tari, akua nibu ne abogo ie gare kuin. Ni nomlen iti bata abogo ie gare kuin. Ni nomlen iti bata abogo ie gare kuin. Ni nomlen iti bata abogo kä nomlen sribere rügrä. Ne abogo nomlen nebetre kä toguänguäre kaibe ja sribere. Nomlen nebe ngütiobata kätoguänguäre, konti ni ne nomlen nguibiare. Ni ne abogo nomlen bugo üguete girere jabata kabre temen tü jogrä kuguälen ngutio gürebata temen. Abogo kä nomlen juen ngütiobata move kuin bitu nomlen ja mülanbamlan ietre timon, ne abogo jatai nguitiegä bugo nebiti konti betadregä jogrä teta gare. Ne krere nomlentre noenen bogänlen.

Ne abogo riga move ngütiobata kuin abogo kontdi ja mülamga kue timon abogo jata nümlengä jabitita timon abogo riga matde bugobiti temen kontdi bugo betaga jogrä teta, kontdi rabaga bugobata, ne abogo kontdi ni ne nomlen niguen betega kä nomlen bugo den jogrä teta bitu krägä mia nomlen kue, nomlen nebata batibe jogrä kuintda ie, nin bugo troin nomlen nebe batatre, ne abogo nomlen nebe noenentre käre te bugo ñan jatadre roentre ie gare nomlen noenen kröro, ne abogo migatibe nomlen dirigä ietre güe, niebare ie krere nomlen noenen. Ne krere nomlen tre noenen, te bugo ñan namanlin roentre ie bogänlen, amlen nomlentre bugo dengä jiriäbre jabata, nebe bren ñacare kisete. Ne abogo radabre kröro amlen batibe rigadre rübata, ne amlen nin guidiandre rübata, abogo gare noemlan ietre, krere nomlen noenentre bogonlen. Ne bitu namanlin ribi jondron jogrä krägä amlen namanlin dite krüguäte. Ne abogo ja tiguegä troin götäibiti tätde jai, ne abogo träin nebe ñacare bata.

Ne abogo ñan ni krörö güe sribebaretre amlen ni ne abogo ñó gare ñagare tari. Ne abogo bata nieta abogo brujugüe sribebaretre aicete namanlin krörö, krüguäte, ni ne krere abogo toa ñagare arato aicete.

Ne amlen ni sribegä ne kägüe boin mlantre arato ietre, ne abogo ñan rabadre kämen nebiti abogo gare. Akua nomlentre kügüe noenentre kaibe aicete mrägä abogo ie gare ñagare.

Tain Vega abogo kägüe ñan boin-bare, ñan jamialin tätde kue, amlen Tain Nötain abogo kägüe ja boinbare. Nebiti abogo janamlentre rübata bogänlen ya o ñó, abogo gare ñagare tari, amlen kädrie ñagare arato. Akua nebiti Tain Vega namanlin ngrünen mada abogobra gare, amlen Tain Nötain abogo nomlen kuin jabata. Ne abogo ñan boin bare kue guisete namanlin ngrünen mada.



Ne abogo meri nigalin nébetibe kälin ie. Namanlin krüguäte, amlen ñan namanlin noenen aicete nomlen kügüe noenen jämen, abogo rüe namanlin ñácare aicete.

Ne amlen ribanga namanlin ngonlienen jiriäbe arato. Meri nomlen kuen kaibe ie nomlen kian tiguegä biti dārie abogo nomlen guä mie drü bolo nguan-nomlen kue biti, abogo biti nomlen ñain drüteta. Ne abogo be guisete meri nomlen krüte, ne abogo nigalin noenen niguen temen. Ne amlen namanlin nondre tare merigrä kaibe. Meri ñan namanlin kuan-re kaibe ie nomlen müre kete krörö.

Nomlen noenen krörö te namanlin mrüguatda doboi metda nomlen abogo namanlin kuete matda.

Dobo üga nomlen abogo ñara nomlen dengäta, biti kuete abogo namanlin noenen mada. Dobo üga matare jondrinana abogo dialingäta kuin amlen kä mogä tüare. Ne abogo namanlin nögalinga, ne amlen ñara nomlen kuete dibire.

Namanlin ngrünene ne amlen ñan namanlin nünen güi arato, nigalin nünen nguarabe niguen känsenta, ne abogo konti toa nomlen kä jogräbiti temen arato, kä namanlin kälimen krägä niguen temen bata toa namanlin kä jogräbiti temen arato. Ne abogo käre drü bolo ngüen kisete. Nan namanlin noenen aicete ngäbe nomlen toen jiriäbe ogüäbiti.



Ne abogo krií digare te ngábe jatalin naintde kisetde, te drie janamlin suguiaye. Ne amlen ñara abogo namanlin kibien ñácare, namalin nain dibire, rare. Namanlin krúguáte amlen ñan namanlin noenen aicete ñan noábata mlan sugúague amlen guáta sribemlan jiriábe kue.

Jamaga dátemlan kumbögä suguiagüe abogo migamlan ja teri kue, abogo ügatemlan nguäre güi kue. Kä sribemlan kräga suguiagüe, kä abogo ngomlan kue meri dobogo ye, bata meri abogo krere arato doguä mrügamlan köre kue, noin gälomlan kue, bata doguä kánsen.

Ne abogo ügagremlan biare ngäbiti güi kue. Ne abogo kä ñatädre te noemlan suguiagüe. Ne abogo nomlen oguä ñain abogo randre biti gäre. Kä ña namanlin mada ngäbegüe niguen temen abogo té jondron sribe nomlen, ügagre nomlen ngäbiti, noemlan suguiagüe krere.

Ka abogo te ngábe nomlen ja üguegre kuatí ngäbiti, ne abogo nan-len raba abogo kuärabe kue ngalienen. Ne abogo nanlen rabadre güi kábata amlen jötrö jamaga driemlan ie suguiagüe, ne abogo rabadre tágälinte jamagate, amlen tomlan gäradre kue amlen bügamlan kä sribemlan krägä kue ne ara jire te bügamlan suguiagüe. Ne biti rigadre kibien jamagatde amlen jötrö nguarabe, ni uli, mubiai raguandre bata kägüe jamaga diandre bitiba, biti gudigadre jogrä bitita, mogämlan meri dobogo doguäbiti, bata noinbiti, ne abogo niebare suguiagüe. Ne abogo mogärigadre amlen miamlan ñärare kálin oguáte suguiagüe. Tädre oguä kualin ne amlen tädre nguäte, tädre oguä gualinte ne amlen tädre kibien niebare suguiagüe, ne abogo namlen ngábe ran bata ngalienen. Kä ñamlan suguiagüe krere ngábe namanlin Kä ñain niguen temen, abogo té ñara guibia nomlen guägäre.

Namanlin nügue ñácare kenabe güí, té jatalin nügue güí. Batibe nomlen kite dego guägäre butiere jamaga drie nomlen ie, ñan nomlen tágue té, nomlen nebe diguegä krötabe jiriábe, tomlan gärerere ñagare arato, bata ñägue ñagare. Amlen ngábe güí abogo nomlen nebe guibiare tari, guiere noendi kue abogo guibia nomlen nebetre kue. Ne tá diguegä te rigata jibiti, ne abogo namanlin noenen mada. Ne krere te bátibe jatalin dräre guägäre namanlin diguegä jubare, amlen jamaga güí driebare jötrön nguarabe ie. Nomlen te nigalin namanlin tágälinte jamagate, te tomlan gärabare kue. Jötro nguärebe kä sribebare krägä ara jire tügalin bialin ie. mialin guäreatä kue, ñanlin kue biti ñägäbare kue: "Nebe ñata jogrä ya" iebare kue, amlen jötrö kugüe kalingäbiti "Aibe ñata jogrä ye" niebarie ie mada. "Abogo grägä tara debe" niebare kue biti namanlin kitalinte jamagate temen.

Kä ñalin bobu, bämä kue amlen namanlin kugüe kuati jamagate, te kä nibialinte kue jamagate, amlen müre ngö namanlin jamagate.

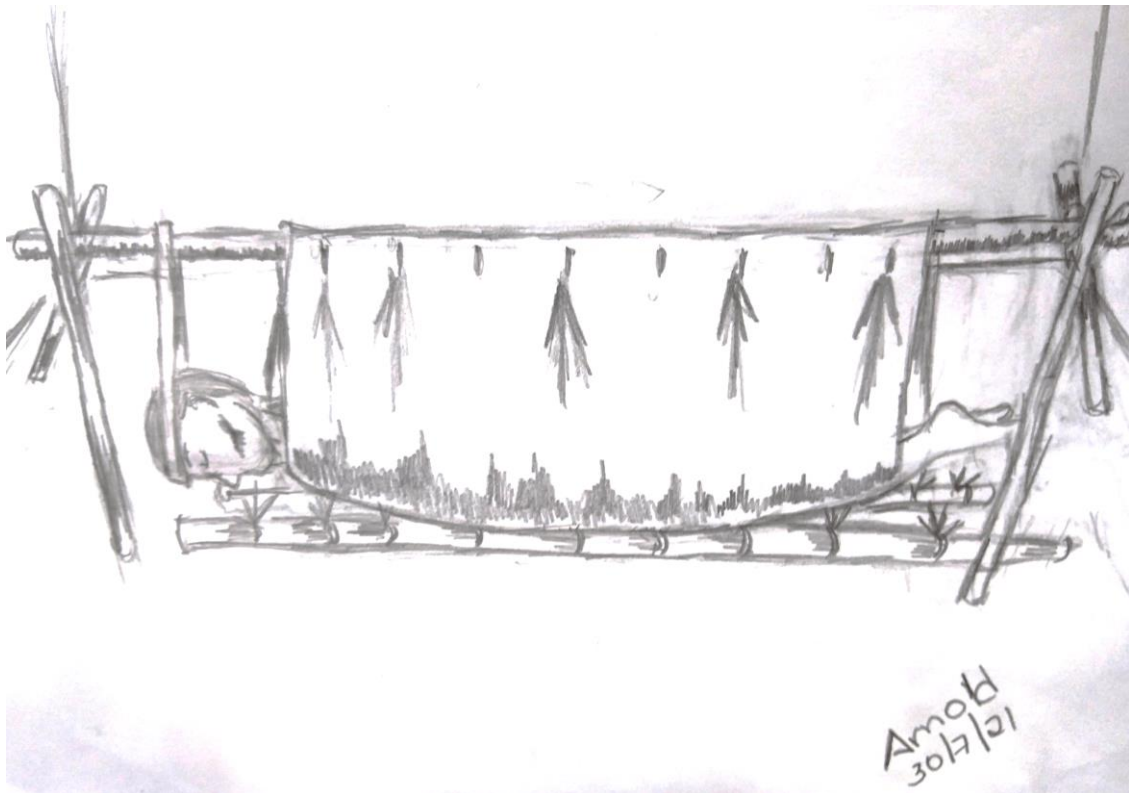
Uli, mubiai nomlen güi nangualin bata kägüe jamaga dialin jötrö nguarabe biti ta, biti jötrö nguarabe digalin bitita kuetre, biti mogälin meri dobogo doguäbiti, doguä känsen, bata noin biti mogälin dimen kuetre tañate.

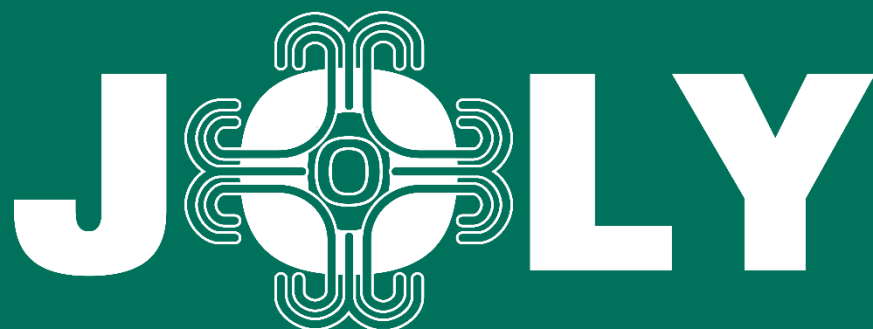
Namanlin-na mögälin jogrä amlen nügalinta nguäte. Namanlin betdetde akua nin jamaga namanlin nötetde ie jabata, amlen ñägäbare kue: "Nuri mialin gare chi tie ñare", "Nininan tie ari; mun bobre niabogo!" Niebare kue, amlen ja ñan namanlin-na noenen krägä temen jamagate.

Namalin-na mögälinte, amlen ñan namalin-na guitiagä kä. Ne abogo namanlin müre ketare tare aicete drie janamleta suguia ye buguta kuetre.

Janamlen sugüia ngonti abogo Tain Vega noentdi kuetre abogo janamlen ngüentari suguia ye.

Suguiagüe oguä tregatemlan jogrä kuäriaguäri biti dobometamlan nire nguäre timongualen kue. Ne krere Tain Vega oguä tregalinte kuäriaguäri kuetre biti dobometalin ngüare timongualen nire kuetre; suguiagüe niebare ietre krere. Ne amlen batibe ngäbe namanlin nünen jämen, amlen Tain Vega ñan kadrie namanlin arato niguen temen. Ne abogo, ne kälingri, Tain Vega namanlin jarüere Tain Nötain be meri doguäre. Tain Vega namanlin Tain Nötain juete, kontdi merire nomlen güi bata Tain Vega namanlin, meri nomlen kaibe güi aicete Tain Vega nigalin ie, neguetalinte ie bätäräbe Tain Nötain namanlin bata, kontdi jametalin jötrö nguarabe kuetre, kontdi Tain Nötain güe drü bolo digalinte doguägäte. Namanlintre röare jabata, nin galambaretre kue, jametalin kuetre te ja namanlintre ie, amlen namanlintre jarüere. Ne amlen Tain Nötain abogo namanlin ñagare ngrünen arato. Tain Vega abogo suguiagüe gräguitalin ben jabata kontdi guidialin ietre.





Luz Graciela

CONTENIDO DE DOMINIO PUBLICO
PUBLIC DOMAIN CONTENT

